

Ψ

ψαγμένος (μτχ.): ροντό,-ί

Αντίθ. μπιροντό = άψαχτος.

ψάθα: ασϋρι, ο

π.χ.οπρά ασϋρι πασσιάσας

εβελντέν = πάνω στη ψάθα

κοιμόμασταν παλιά.

ψάθινος (επίθ.): ασϋρέσκο,-ι

π.χ. ασϋρέσκι καρέκλα = ψάθινη

καρέκλα.

ψαλιδάκι: κατορί και μακαζίσα, η.

ψαλίδι: κατ και μακάζι, η

π.χ. τούτε σι η κατ; = σε σένα είναι

το ψαλίδι;, τσχινάβ ο κοτόρ ε

μακαζάσα = κόβω το ύφασμα με το

ψαλίδι.

ψαλιδίζω (μετβ. ρ.): καταράβ και

μακαζάσα-τσχινάβ (= με ψαλίδι

κόβω)

π.χ. μακαζάσα-τσχινάβ ο λιλ =

ψαλιδίζω το χαρτί.

ψαλίδισμα: μακαζάσα-τσχινιπέ, ο

(= με ψαλίδι κόψιμο).

ψαλιδισμένος (μτχ.): μακαζάσα-

τσχι(ν)τό,-ί (= με ψαλίδι

κομμένος).

ψαλιδωτός (επίθ.): μακαζλίο, -ίκα.

ψάξιμο: ροντιπέ, ο

(σ.α. έρευνα, αναζήτηση)

π.χ.καγιά μεσελάβα μανγκέλ

ροντιπέ = αυτή η υπόθεση θέλει

ψάξιμο.

ψαράκι: ματσοροό, ο.

ψάρεμα: ασταριπέ-ματσοχένγκο, ο

(= πιάσιμο ψαριών).

ψαρεύω (μετβ. ρ.): ματσοχέ-

ασταράβ (= ψάρια πιάνω)

π.χ. κα τζας κάι λεν τε ασταράς-

ματσοχέ = θα πάμε στο ποτάμι να

ψαρέψουμε.

ψάρι: ματσοχό, ο

π.χ. κι(ν)τόμ ματσοχέ = αγόρασα

ψάρια, ματσοχέ κχά(ν)ντεν κατέ

α(ν)ντρέ = ψάρια μυρίζουν εδώ

μέσα, (φράση) με νάι σομ σαρ

τούτε πεκό ματσοχό, σο πφενάβ

κεράβ λε = εγώ δεν είμαι σαν εσένα

ψημένο ψάρι, ό,τι λέω το κάνω,

πεκό ματσοχό σι, αβέρ πφενέλ

μάνγκε, ντα αβέρ τούκε = ψημένο

ψάρι είναι, άλλα λέει σε μένα κι

άλλα σε σένα.

(Ως ψημένο ψάρι χαρακτηρίζεται ο

άνθρωπος που δεν πραγματοποιεί

αυτό που λέει ή που είναι

διπρόσωπος, αλλοπρόσαλλος,

ευμετάβολος. Η μεταφορική φράση

πεκό ματσοχό = ψημένο ψάρι

προήλθε από το γεγονός ότι το ψάρι

ψήνεται και από τις δύο πλευρές

του).

ψαρίλα: ματσοχένγκι-κοκία, η (=

ψαριών μυρωδιά).

ψαρίσιος (επίθ.): ματσοχέσκο,-ι

π.χ. ματσοχέσκο κόκαλο = ψαρίσιο

κόκαλο.

ψαρόνι: (βλ. μαυροπούλι).

ψαρόσουπα: ματσοχένγκι-σούπα, η.

ψαχνό (το): μπικοκαλέσκο-μας, ο

(= ακόκαλο κρέας).

ψάχνομαι (αμετβ.ρ.): ρόνταμαν

και ροντιάβ

π.χ. σο μανγκές ακανά; ρόντεστουτ

τσινγκαράκε; = τι θέλεις τώρα;

ψάχνεσαι για φασαρία;

ψάχνω (μετβ.ρ.): ρόνταβ (βλ. και

ερευνώ, αναζητώ)

π.χ. ρόνταβας τουτ κάι σάνας; = σ'

έψαχνα πού ήσουν;, ρόντε κε

πόσκορα = ψάξε τις τσέπες σου,

ρόνταβ με νατάρα = ψάχνω τα

κλειδιά μου, κας ρόντες; = ποιον

ψάχνεις;

ψεγάδι: (βλ. ελάττωμα).

ψείρα: τζουβ, η

π.χ. τζανές σο σι καβά; μουλί

τζουβ κερέλπες = ξέρεις τι είναι

αυτός; την ψόφια ψείρα παριστάνει, πφερντό τζουβά σι λεσκό σσορό = γεμάτο ψείρες είναι το κεφάλι του.

(υποκ.): τζουβορί, η.

ψειριάζω (αμετβ.ρ.): τζουβά-πφερντιάβ (= ψείρες γεμίζω αμετβ.).

ψειριάρης (επίθ.): τζουβαλό,-ί
π.χ. τζουβαλέα, μπισταρντάν και χάνας τουτ ε τζουβά; = ψειριάρη, ξέχασες που σε τρώγανε οι ψείρες;
ψειρίζω (μετβ.ρ.): τζουβά-ρόνταβ (= ψείρες ψάχνω).

ψεκάζω (μετβ.ρ.): πσεκασαράβ
ψέμα: χοχαηπέ, ο
π.χ. νά πακιά λε, χοχαηπέ πφενέλ = μην τον πιστεύεις, ψέμα λέει, πφερντά μαν γεκ σουρία χοχαημάτα = με γέμισε ένα σωρό ψέματα, τσαϊλιλόμ κατάρ κε χοχαημάτα = χόρτασα από τα ψέματά σου.

Αντίθ. τσατσιπέ = αλήθεια, η.

(υποκ.) χοχαηπορό, ο.

ψέματα (επίρρ.): μάσους και μάκσους
π.χ. μάκσους πφενέλ, νά τζα = ψέματα λέει, μην πηγαίνεις, κερντά πες νασφαλό μάσους για τε να τζαλ και μπουκί = έκανε τον άρρωστο στα ψέματα για να μην πάει στη δουλειά.

Αντίθ. έμντα, τσατσές = αλήθεια (επίρρ.), όντως, πράγματι.

ψες: (βλ. χθες).

ψεσινός: (βλ. χθεσινός).

ψευδής (επίθ.): χοχαμντό,-ί
π.χ. χοχαμντό αμπερί α(ν)ταντά τούκε = ψευδή είδηση σου έφερε.
(σ.α. ψεύτικος, ψεύτης).

Αντίθ. μπιχοχαμντό = αμψευδής, τσατσουκανό = αληθινός, πραγματικός.

ψεύδομαι (αμετβ.ρ.): χοχαβάβ
π.χ. σόσκε χοχαβές; = γιατί ψεύδεσαι; (χοχαβάβ σ.α. ξεγελώ) (βλ. και ξεγελώ).

ψευδώνυμο: χοχαμντό-αλάβ (= ψεύτικο όνομα, σ.α. παρατσούκλι)

ψευταράκος: χοχαμντορό, ο, χοχαμντορί, η.

ψεύτης (α): χοχαμντό, ο
π.χ. χοχαμντό σαν, νι πακιάβ τουτ = ψεύτης είσαι, δεν σε πιστεύω.
(σ.α. ψεύτικος).

(βλ. και ψεύτικος).

ψεύτης (β): χοχαμτζίο, ο
π.χ. μπουτ χοχαμτζίο σαν! = πολύ ψεύτης είσαι!

ψευτοπαλικαριά: (βλ. νταηλίκι).

ψεύτρα (α): χοχαμντί, η.

ψεύτρα (β): χοχαμτζίκα, η
π.χ. χοχαμτζίκα σι κι ρομνί = ψεύτρα είναι η γυναίκα σου.

ψεύτικος (επίθ.): χοχαμντό,-ί
π.χ. χοχαμντό γκάλμπενο = ψεύτικος χρυσός.

Αντίθ. τσατσουκανό = αληθινός, πραγματικός.

(βλ. και ψεύτης).

ψηλά (επίρρ.): ουτσέστε
π.χ. μπουτ ουτσέστε ικλιλό = πολύ ψηλά ανέβηκε.

Αντίθ. χαρνέστε = χαμηλά.

ψηλομύτης (επίθ.):μπαρέ-νακχέσκο,-ι (κυριολ. μεγαλομύτης)
π.χ. μπαρέ-νακχέσκι σι καγιά, ιν ορμπισαρέλ αμένσα = ψηλομύτα είναι αυτή, δεν μιλάει μ' εμάς.

Συνών. μπαρικανό = υπερήφανος, αλαζόνας, καυχησιάρης.

ψηλός (επίθ.): ουτσό,-ί
π.χ. ουτσό σαν, αμά γκογκί νάι τουτ = ψηλός είσαι, αλλά μυαλό δεν έχεις.

Αντίθ. χαρνό = κοντός, χαμηλός.

ψηλούτσικος (επίθ.): ουτσορό,-ί
Αντίθ. χαρνορό = κοντούτσικος, χαμηλούτσικος.

ψήλωμα: ουτσανταριπέ, ο
π.χ. ουτσανταριπέ μανγκέλ ο ντουβάρι = ψήλωμα θέλει ο τοίχος.

ψηλώνω (αμετβ. ρ.): ουτσιαβ

π.χ. ουτσιλό κο τσαβό = ψήλωσε ο γιός σου.

Αντίθ. χαρνιάβ = κονταίνω (αμετβ.), χαμηλώνω (αμετβ.).

ψηλώνω (μετβ. ρ.): ουτσανταράβ π.χ. κα ουτσανταράβ νταά ο ντουβάρι = θα ψηλώσω κι άλλο τον τοίχο.

Αντίθ. χαρναράβ = κονταίνω (μετβ.), χαμηλώνω (μετβ.).

ψημένος (μτχ. ως επίθ.): πεκό,-ί (σ.α. τηγανητός)

π.χ. πεκό μας = ψημένο κρέας, (μτφ.) πεκό σι κάι μπουκί = ψημένος είναι στη δουλειά.

Αντίθ. μπιμπεκό = άψητος.

ψήνομαι (αμετβ. ρ.): πεκιάβ

π.χ. σαστό μιλάι πεκικόμ α(ν)ντέ ταρλάβε για τε ικαλάβ καλά πάρε = όλο το καλοκαίρι ψήθηκα μες στα χωράφια για να βγάλω αυτά τα χρήματα, νταά νι πεκίε ε ματσχέ; = ακόμα δεν ψήθηκαν τα ψάρια;

ψήνω (α) (μετβ. ρ.): πεκάβ (σ.α. τηγανίζω)

π.χ. μανγκές τε πεκάβ τουκέ εμπούκα μας; = θέλεις να σου ψήσω λίγο κρέας;

ψήνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): πεκλαράβ (βλ. τηγανίζω (β)).

ψήσιμο: πεκίπέ, ο (σ.α. τηγάνισμα).

ψητός: (βλ. ψημένος).

ψηφίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ρεί-τσαβ = (ψηφο ρίχνω).

ψήφος: ρεί, ο (πληθ. ρείορα, ε σ.α. εκλογές).

ψιλά (επίρρ.): σανέστε

π.χ. σανέστε τσχιν ο μας = ψιλά κόψε το κρέας, σανέστε τσχιν η ντομάτα = ψιλά κόψε την ντομάτα.

Αντίθ. τφουλέστε = χοντρά.

ψιλά (χρήματα): οφακλούκο, ο και πσιλά, ε

π.χ. νάι μαν οφακλούκο α(ν)ντί μι πόσκι = δεν έχω ψιλά στην τσέπη μου.

ψιλοκόβω (μετβ. ρ.): σανέστε-τσχινάβ (= ψιλά κόβω)

π.χ. σανέστε-τσχινάβ η πουρούμ = ψιλοκόβω το κρεμμύδι.

ψιλοκομμένος (μτχ.): σανέστε-τσχιν(ν)ντό,-ί (= ψιλά κομμένος)

Αντίθ. τφουλέστε – τσχιν(ν)ντό = χοντροκομμένος.

ψιλός (επίθ.): σανό,-ί (σ.α. λεπτός)

π.χ. μπούτ σανό σι ο κοτόρ = πολύ ψιλό είναι το ύφασμα, σανό τχαβ = ψιλή κλωστή.

Αντίθ. τφουλό = χοντρός, παχύς.

ψιλούτσικος (επίθ.): σανορό,-ί

Αντίθ. τφουλορό = χοντρούτσικος.

ψιλόφλουδος (επίθ.): σανέ-κοτζζάκο,-ι

Αντίθ. τφουλέ-κοτζζάκο = χοντρόφλουδος.

ψίχα: μέζο, ο

π.χ. ο χουρντό νι χαλ η κότζζα ε μαρνέσκι, σάντε ο μέζο μανγκέλ = το παιδί δεν τρώει την κόρα του ψωμιού, μόνο την ψίχα θέλει.

(υποκ.) μεζορό, ο.

ψιχαλίζει (απρόσ. ρ.):

τσιλεσσιτιρίορ

π.χ. τσιλεσσιτιρίορ, τζα κίντε ε σσέα αβράλ = ψιχαλίζει, πήγαινε να μαζέψεις τα ρούχα απ' έξω.

ψιχάλισμα: τσιλεσσιτιρμέκο, ο.

ψίχουλο: προυσσούκ, η

π.χ. νά κερ προυσσουκά τελέ, ακανα σσουλαντόμ = μην κάνεις ψίχουλα κάτω, τώρα σκούπισα.

(υποκ.) προυσσουκορί, η

ψοφίμι: (βλ. λέσι).

ψόφιος (επίθ.): μουλό,-ί (= πεθαμένος, νεκρός)

π.χ. μουλό σομ κατάρ ο τσχιν(ν)ντιπέ = ψόφιος είμαι από την κούραση.

ψόφος: μεριπέ, ο (= θάνατος).

ψοφώ (αμετβ. ρ.): μεράβ (= πεθαίνω, σβήνω αμετβ., νεκρώνω αμετβ.)

π.χ. (μτφ.) μουλάμ ε σσιλέσταρ = ψοφήσαμε από το κρύο.

ψοφώ (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, πεθαίνω μετβ., σβήνω μετβ., νεκρώνω μετβ., δολοφονώ, φονεύω, θανατώνω)

π.χ. μουνταρντάν αμέν ε μποκχάταρ αβγκιέ = μας ψόφησες από την πείνα σήμερα.

ψυγείο (α): πσιγίο, ο

π.χ. σόσι α(ν)τό πσιγίο τε χαβ; = τι έχει στο ψυγείο να φάω;

ψυγείο (β): μπουζγκέρα, η (σ.α. παγωνιέρα)

ψυλλιάζομαι: (βλ. υποψιάζομαι).

ψύλλος: πισσόμ, η.

ψύξη: πσίκσι, η

π.χ. νι κερέλ σσουκάρ πσίκσι ο πσιγίο = δεν κάνει ωραία (καλή) ψύξη το ψυγείο.

ψυχαγωγία: κχελαηπέ, ο (σ.α. λίκνισμα, κούνημα).

ψυχαγωγούμαι (αμετβ. ρ.): κχελάβ (σ.α. χορεύω, παίζω αμετβ.).

ψυχαγωγώ (μετβ. ρ.):

κχελανταράβ

(βλ. και παίζω μετβ.).

ψυχή: γκι, ο

π.χ. σίλε λατσχό γκι = έχει καλή ψυχή, νάι τουτ γκι, τρασσάς = δεν έχεις ψυχή, φοβάσαι, καλιλό μο γκι τούταρ = μαύρισε η ψυχή μου από σένα, ασαϊόμ σα με γκέσα αϊράτ = γέλασα με όλη μου την ψυχή απόψε, (μτφ.) πφαγκέ γκέσα κα τζαβ = με σπασμένη ψυχή θα πάω, πφαγκλάν μο γκι αγκαντάλ κάι ορμπισαρντάν μανγκέ = μου 'σπασες (ράγιες) την ψυχή έτσι που μου μίλησες.

(γκι σ.α. κοιλιά, π.χ. μο γκι ντουκχάλ = η κοιλιά μου πονάει).

ψυχικός (επίθ.): γκέσκο,-ι

π.χ. γκέσκι ντουκ = ψυχικός πόνος.

ψυχοπαίδι: εβλιατλούκο και εβλιατλούκο, ο.

ψυχοπονιά: γκέσκι-ντουκ, η (= ψυχής πόνος) (σ.α. κοιλόπονος, γκι = ψυχή, κοιλιά, γκέσκι = ψυχής, κοιλιάς, ντουκ = πόνος).

Αντίθ. μπιντουκχαιπέ και μπιντουκχαιπέ = απονιά.

ψυχοπονιάρης: (βλ. ψυχόπονος).

ψυχόπονος (επίθ.): ντουκχανέ-γκέσκο,-ι (= πονόψυχος)

Αντίθ. μπιντουκχανό = άπονος και μπιντουκχανέ-γκέσκο = απονόψυχος*, άπονος.

ψυχοπονώ (μετβ.ρ.): γκέσα-ντουκχάβ (= με ψυχή πονώ).

ψυχούλα: γκιορό, ο

π.χ. σο σίντελ κο γκιορό; πφεν μανγκέ τε λαβ τούκε = τι τραβάει η ψυχούλα σου; πες μου να σου πάρω, καλαρντάν μο γκιορό = μαύρισες την ψυχούλα μου.

ψύχρα: (βλ. αγιάζι).

ψυχρά (επίρρ.): σσουντρέστε

π.χ. ορμπισαρντάς μανγκέ σσουντρέστε = μου μίλησε ψυχρά.

Αντίθ. τατέστε = ζεστά.

ψυχραίνομαι (αμετβ. ρ.):

σσουντριάβ

π.χ. (μτφ.) σσουντριλό αμαρό αμαλιπέ = ψυχράνθηκε η φιλία μας. (βλ. και κρυώνω αμετβ.).

Συνών. παουσαάβ = παγώνω (αμετβ.).

Αντίθ. τατιάβ = ζεσταίνομαι.

ψυχραίνω (μετβ. ρ.): σσουντραράβ

π.χ. (μτφ.) σσουντραρντάς λες καλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάς λεσκέ = τον ψύχρανε μ' αυτά τα λόγια που του είπε.

(βλ. και κρυώνω μετβ.)

Συνών. παουσαράβ = παγώνω μετβ.

Αντίθ. ταταράβ = ζεσταίνω.

ψυχραμένος (μτχ.):

σσουντραρντό,-ί

Αντίθ. ταταρντό = ζεσταμένος.

ψύχρανση: σσουντραριπέ, ο

(βλ. και κρύωμα (πράγματος))

Αντίθ. ταταριπέ = ζέσταμα.

ψυχρόαιμος (επίθ.): σσουντρέ-ρατέσκο,-ι

Αντίθ. τατέ-ρατέσκο = ζεστόαιμος.

ψυχρός (επίθ.): σσουντρό,-ί

π.χ. σσουντρό μανούζς = ψυχρός άνθρωπος.

(βλ. και κρύος).

Αντίθ. τατό = ζεστός.

ψυχρότητα: σσουντριπέ, ο

(βλ. και κρυάδα).

ψυχρούτσικος: (βλ. κρυούτσικος).

ψωλαράς: μπαρέ-καρέσκο, ο.

ψωμάδικο: μαρνένγκο-ντικιάνο (= ψωμιών μαγαζί). και μαρνένγκο-ντουκιάνο, ο (= ψωμιών μαγαζί).

ψωμάκι: μαρνορό, ο

π.χ. τσχιν μανγκέ εμπούκα

μαρνορό = κόψε μου λίγο ψωμάκι.

ψωμάς: μαρνοτζίο, ο

π.χ. νακχλό ο μαρνοτζίο κατάρ ντικιάνο; = πέρασε ο ψωμάς από το μαγαζί;

ψωμί: μαρνό, ο

π.χ. μαράμαν τε ικαλάβ μο μαρνό = αγωνίζομαι να βγάλω το ψωμί μου, (φράση ως συμβουλή για ζευγάρια) ε σσουκαριμάσα μαρνό νι χα(ν)ντόλ = με την ομορφιά ψωμί δεν τρώγεται (δηλ. δε φτάνει μόνο η ομορφιά για να ευτυχήσει ένα ζευγάρι. Χρειάζεται να έχουν προπάντων καλό χαρακτήρα).

ψωμιέρα: μαρνένγκο – ντολάπο, ο (= ψωμιών ντουλάπι)

π.χ. α(ν)ντέ μαρνένγκο – ντολάπο τχο ε μαρνέ = μες στην ψωμιέρα βάλε τα ψωμιά.

ψωμοτύρι: μαρνέσα-κιράλ, ο (= ψωμί με τυρί)

π.χ. μαρνέσα-κιράλ χαλάμ ντα νακχαντάμ ο γκιβέ = ψωμοτύρι φάγαμε και περάσαμε την ημέρα.

ψωνίζω: (βλ. αγοράζω).

ψώνισμα: (βλ. αγορά (εμπορεύματος)).

ψώρα: γκερ, η.

ψωριάρης (επίθ.): γκεραλό, -ί.